

DABAS SIMBOLI

Ik gadu atgādina par dabas elementiem, kas prasa īpašu uzmanību.

GADA KOKS - čūskegle - parastās egles (*Picea abies*) īpatnējā forma
Foto: www.dabasdati.lv
Latvijas Dendrologu biedrība

GADA AUGS - stāvā vilkakūla (*Nardus stricta*)
Foto: © S. Ruziņa
Latvijas Botāniķu biedrība

Latvijā samērā bieži sastopama, bet necilā izskata dēļ neievērojama, tādēļ reti kurš to pazīst. Stāvā vilkakūla ir neliels graudzāļu dzimtas augs ar blīvu ceru, sarveidīgām, raupjām lapām, kas atgādina vilka kažoka asos akotmatus. Noziedējusi vilkakūlas ziedkopa atgādina ķemmi. Vilkakūla spēj augt īpaši nabadzīgās augsnēs, tā ir apbrīnojami izturīga un spītīga. Vilkakūlas zālāju platības sarūk, tāpēc visā Eiropas Savienībā tie ir iekļauti aizsargājamo biotopu sarakstā. Ja tā aug jūsu pļavā vai ganībās, tad jāatrod vēl vismaz divas indikatoraugus, un varat droši teikt, ka tas ir dabisks zālājs.

GADA SĒNE - istā mājas sēne jeb brants (*Serpula lacrymans*)
Foto: © B. Andersons
Latvijas Mikologu biedrība

Parastās egles formas ar īpatnēji izlocītiem un mazzarotiem dzinumiem - tā sauktās čūskegles. Tās ir dažādām egļu sugām dabā atrastas formas, kuru savdabīgais, skrajais zarojums ar parupjām skujām atgādina izlocījušos čūsku. Pazīstamākās čūskeglu šķirnes - *Virgata* un *Viminalis* var iegādāties Latvijas stādu audzētavās. Ievērojama čūskeglu kolekcija atrodas Nacionālajā botāniskajā dārzā un Latvijas Valsts mežu arborētumā Kalsnavā.

GADA GLIEMIS - dižā bezzobe (*Anodonta cygnea*)
Foto: © M. Rudzīte
Latvijas Malakologu biedrība

Sēne, kas izraisa nopietnus bojājumus ēku koka konstrukcijām. Sastopama Latvijā, Eiropā un citviet pasaulē. Visbiežāk branta bojājumi novēroti grīdās, durvju stenderēs un koka sienās zem apmetuma. Sēne vairojas ar sporām, kuras veidojas augļķermeņos. Augļķermeņi ir plakani, substrātam pieguļoši, ar rievotu virsmu, līdz diviem centimetriem biezi. Augļķermeņu izmēri ir no dažiem centimetriem līdz metram diametrā.

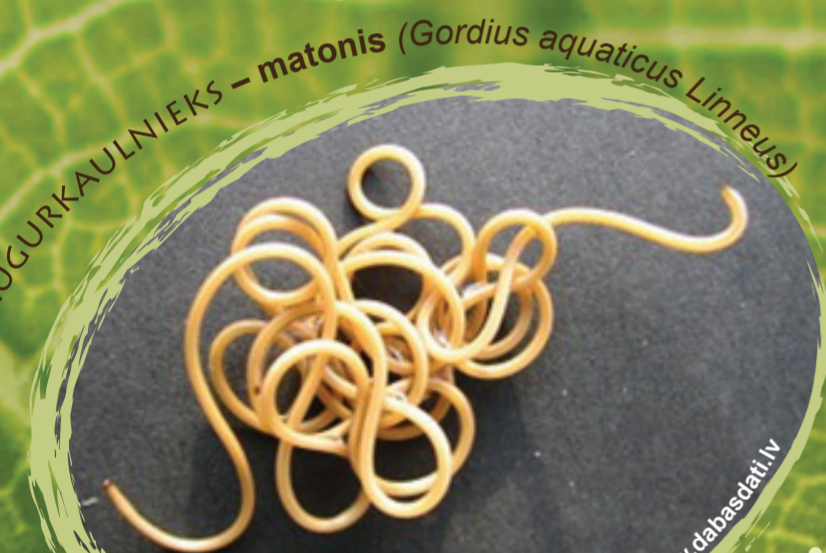
GADA KUKAINIS - raibspārnu smiltājsenis (*Oedipoda caerulea*)
Foto: © M. Rudzīte
Latvijas Entomoloģijas biedrība

Lielākā saldūdens gliemene Latvijā, kuras čaulas garums var sasniegt 20 un vairāk cm. Tā sastopama ezeros un vecos dīķos. Latvijas ezeros un upēs sastopamas septiņas gliemeņu un divdesmit divas sīkgliemeņu sugas. Dižo bezzobi un citus mazos ūdensdzīvniekus apdraud strauja ūdens līmeņa pazemināšana dīķos. Turpretī, lēni pazeminot dīķa līmeni, to lielākā daļa spēj sekot līdz ūdenim. Svarīgi ir atstāt nelielu uzpludinājumu - peļķi, kur patverties sīkajiem ūdens iemītņiem.

GADA PUTNIS - kākaulis (*Clangula hyemalis*)
Foto: © W. Wander <http://lv.wikipedia.org>
Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Raibspārnu smiltājsenis ir aizsargājama kukaiņu suga, kas sastopama sausās un smilšainās vietās. 1,5 - 3 cm garš, slaidis kukainis ar gareniski izstieptu ķermeni, labi attīstītām lēcējkaņām un diviem samērā īsiem taustekļiem galvas priekšpusē. Nekustīgi uz zemes sēdošs tas ir gandrīz nepamanāms, bet lidojumā ļoti redzams tā koši zilie pakājspārni. Vislabāk novērojams saulainā, karstā laikā vasaras otrajā pusē sausās, smilšainās un saules ļoti apspīdētās vietās - pelēkajās kāpās, sausās kāpu pļavās, virsajos, skraju priežu mežu laucītēs, ceļmalās un izcirtumos.

GADA BEZMUGURKAULNIEKS - matonis (*Gordius aquaticus* Linneus)
Foto: www.dabasdati.lv
Latvijas Entomoloģijas biedrība

Kukaiņu parazīts, kas bieži sastopams visos Latvijas iekšējos ūdeņos, kurus apdzīvo kukaiņi. Matoni jeb zirga mati pieder atsevišķam dzīvnieku tipam *Nematomorpha*, kas tulkojumā no grieķu valodas nozīmē diegveidīgie. Iztraucēti matoni izloka ķermeni un pat sasniedz mezglā. Pieaugušus matonus var novērot lēni peldam ūdenī. Parasti to garums ir 10-15 cm, ķermeņa diametrs nepārsniedz 1 mm. Matoni daudziem cilvēkiem izraisa bailes un nepatiku, taču cilvēkam tie ir nekaitīgi, jo parazītē dažādos kukaiņos.

GADA PUTNIS - kākaulis (*Clangula hyemalis*)
Foto: © W. Wander <http://lv.wikipedia.org>
Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Kākaulis ir pīle, kas ligzdo tundrā, bet laikā no novembra līdz maijam uzturas Baltijas jūrā. Pavasarī daudzviet jūrā dzirdams „kā-kau-lit, kā-kau-lit”. Tur kākaulis sauc savu vārdu. 2012. gadā kākaulis atzīts par globāli apdraudētu sugu. Tam par pamatu ir kākauļu skaita samazināšanās Baltijas jūrā par 65% pēdējo 16 gadu laikā. Kākauļa dzīves veids ir tik cieši saistīts ar jūras vidi, ka tā populācijas stāvokli var uzskatīt par vienu no rādītājiem Baltijas jūras kopējām stāvoklim, un šobrīd šis rādītājs neliecina neko labu.

GADA DZĪVNIĒKS - Eiropas purva bruņrupucis (*Emys orbicularis*)
Foto: © V. Skulte
Latvijas Dabas muzejs

Vienīgais bruņrupuču kārtas pārstāvis Latvijā. Šis dzīvnieks pie mums ir ļoti rets, bruņrupucis sastopams atsevišķās vietās Latgalē, Zemgalē un Kurzemē. Tas ir neliela izmēra bruņrupucis, kuram muguras bruņa ir tumši pelēkā vai melnā krāsā ar sīkiem dzeltenīgiem, dzeltenīgi baltiem plankumiem. Starp priekškāju un pakājkāju pirkstiem ir peldplēve. Tēviņi no mātītēm atšķiras ar garāku, resnāku asti, kā arī tiem acs varavīksnene ir sarkanīgi brūnā krāsā. Pārtiek no abiniekiem, zivīm un ūdens bezmugurkaulniekiem.

GADA ĢEOLOĢISKAIS OBJEKTS - Stiglavas atsegumi
Foto: © D. Ozols
Latvijas Petroglifu centrs

Latgalē Vījakas novada Šķilbēnu pagasts ir viena no nedaudzajām vietām Latvijas austrumos, kur atsedzas Ogres svītas (vai, iespējams, Katlešu svītas) ieži. Stiglavas krastos atsegti slīpslāņotie devona smilšakmeņi ir veidojušies ūdens straumju ietekmē sekas jūras apstākļos pirms aptuveni 375 miljoniem gadu. Tie ģeoloģiski ir maz izpētīti, tāpēc turpmākos pētījumos ir nepieciešams precīzāk noskaidrot šo seno smiltsiežu veidošanās apstākļus.

ZINĀTNIĒKI

aicina mūs dalīties šo sugu novērojumos, dodot iespēju katram pielikt roku gada simbolu izziņāšanā un dabas aizsardzībā kopumā.

IERAUGI

dabā, iepazīsti un pastāsti citiem par savu gada simbola atradumu!

2013. GADA

DABAS SIMBOLI